A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2013. október 24.*

„Uniós polgárság — EUMSZ 20. cikk és EUMSZ 21. cikk — A szabad mozgáshoz és a tartózkodáshoz való jog — Valamely tagállam állampolgára — Másik tagállamban folytatott tanulmányok — Képzési támogatás nyújtása — Az állandó lakóhely feltétele — A képzés helye a kérelmező lakóhelyének államában vagy annak valamely szomszédos államában — Korlátozott kivétel — A kérelmező különleges körülményei”

A C-220/12. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Verwaltungsgericht Hannover (Németország) a Bírósághoz 2012. május 11-én érkezett, 2012. április 20-i határozatával terjesztett elő az előtte

Andreas Ingemar Thiele Meneses

és

a **Region Hannover**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: M. Ilešič tanácselnök, C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh (előadó), C. Toader és E. Jarašiūnas bírák,

főtanácsnok: E. Sharpston,

hivatalvezető: C. Strömholm tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2013. március 21-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– A. I. Thiele Meneses képviseletében R. Braun Rechtsanwalt,

– a német kormány képviseletében T. Henze és J. Möller, meghatalmazotti minőségben,

– a dán kormány képviseletében C. Thorning, meghatalmazotti minőségben,

– a görög kormány képviseletében G. Papagianni, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében V. Kreuschitz és D. Roussanov, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: német.

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 20. cikk és az EUMSZ 21. cikk értelmezésére irányul.

2 E kérelmet A. I. Thiele Meneses – Isztambulban (Törökország) lakóhellyel rendelkező német állampolgár – és a Region Hannover (Hannover régió) képzéstámogatási szolgálat között a Hollandiában folytatott tanulmányokhoz szükséges képzési támogatás megtagadása tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

3 A 2010. december 7-én kihirdetett változatában az egyéni képzési támogatásról szóló szövetségi törvény (Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung [Bundesausbildungsförderungsgesetz]) (BGB1. I, 1952. o.; a továbbiakban: BAföG) „Belföldi képzés” címet viselő 4. §-a kimondja:

„Képzési támogatás az 5. és 6. § sérelme nélkül belföldi képzésekhez nyújtható.”

4 A BaföG „Külföldi képzés” címet viselő 5. §-ának a szövege a következő:

„(1) E törvény alkalmazásában állandó lakóhelyen azt a helyet kell érteni, ahol az érintett érdekeltségeinek a központja – nem csak átmeneti jelleggel – található, függetlenül az állandó letelepedésre irányuló szándéktól; az a hely, ahol valamely személy kizárólag tanulmányai folytatása céljából tartózkodik, nem tekinthető állandó lakóhelyének.

(2) Azok a diákok, akiknek állandó lakóhelye belföldön van, és külföldön található oktatási intézményben folytatják tanulmányaikat, képzési támogatásra jogosultak, amennyiben:

[...]

(3) az Európai Unió valamely tagállamában vagy Svájcban található oktatási intézményben […] kezdik meg vagy folytatják tanulmányaikat.

[...]”

5 A BAföG „A külföldön élő német állampolgároknak nyújtott képzési támogatás” címet viselő 6. §-a előírja:

„A külföldi államban állandó lakóhellyel rendelkező, és annak az államnak az oktatási intézményét, vagy abból az államból valamely szomszédos állam oktatási intézményét látogató, az alaptörvény értelmében vett német állampolgárok abban az esetben részesülhetnek képzési támogatásban, ha az adott eset különleges körülményei ezt igazolják. A szolgáltatások jellegét és időtartamát, valamint a jövedelem és a vagyon figyelembevételét a tartózkodás szerinti államban fennálló különleges körülmények határozzák meg.”

6 A BAföG „A külföldi képzési támogatás időtartama” című 16. §-ának a szövege a következő:

„(1) Az 5. § (2) bekezdésének 1. pontja vagy (5) bekezdése értelmében vett külföldi képzés esetén a képzési támogatás legfeljebb egyéves időtartamra nyújtható. [...]

[...]

(3) A képzési támogatásra az 5. § (2) bekezdésének 2. és 3. pontja szerinti esetekben nem vonatkozik az (1) és (2) bekezdésben előírt időbeli korlátozás; mindazonáltal az 5. § (2) bekezdésének 3. pontja szerinti esetekben, amennyiben a diák 2007. december 31-ét követően kezdte meg külföldi tartózkodását, a támogatás csak akkor nyújtható egy éven túl, ha már legalább három éve belföldön rendelkezett állandó lakóhellyel.”

7 A BAföG 6. §-át kiegészítették a BAföG közigazgatási rendelkezései (Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Bundesausbildungsförderungsgesetz, a továbbiakban: BAföGVwV), amelyek előírják:

„6.0.1 [...]

Általánosságban és a Németországban folytatott tanulmányoktól eltérően a külföldi tanulmányokhoz nem jár képzési támogatás.

6.0.2 A diáknak elsősorban a lakóhelye szerinti ország képzési támogatását kell kérnie.

[…]

6.0.10 […]

Az állandó lakóhellyel más államban rendelkező diákokat elsősorban a belföldi tanulmányok felé kell irányítani.

[…]

6.0.12 Azon diákok esetében, akiknek a szükségletei a 13. § alapján kerültek meghatározásra, a tanulmányok Németországban történő folytatásának lehetetlensége származhat

a) magától a diáktól: például ha beteg vagy fogyatékkal élő, és szülei vagy közeli hozzátartozói segítségére van szüksége, vagy pedig arra, hogy külföldi szálláshelyen szállásolják el;

b) a diák személyes vagy közeli hozzátartozói környezetéből: például ha a szülei vagy egyéb közeli hozzátartozói betegek, fogyatékkal élők vagy gyengélkednek, és ezért az ápolásukhoz szükséges a diák jelenléte;

c) a tanulmányokhoz kapcsolódó indokokból: például ha a diák a tartózkodás szerinti államban olyan német oktatási intézményt látogat, amely – bejutási feltételeit, a nyújtott képzés jellegét és tartalmát, valamint a tanulmányokat lezáró diplomát tekintve – megfelel a releváns német oktatási intézmények kategóriáinak […];

d) gazdasági indokokból: például amikor a diák szülei a képzés ideje alatt gazdaságilag nehéz és előre nem látható helyzetbe kerülnek, és a szociális segélyről szóló szövetségi törvény [Bundessozialhilfegesetz] 119. §-a alapján megélhetési segélyt kérhetnek [...], valamint hogy a képzésnek a külföldi országban történő megszakítása és a képzés belföldön történő folytatása elengedhetetlen lenne;

e) a 6.0.5. pontban hivatkozott személyek csoportjának valamelyikével fennálló családi kapcsolatból, amennyiben e személyeket a munkáltató utasítására vagy kezdeményezésére egy másik államba helyezték át.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

8 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy A. I. Thiele Meneses német állampolgár, aki 1989-ben született Brazíliában, állandó lakóhelye pedig Isztambulban található, ahol a szülei élnek.

9 A. I. Thiele Meneses német iskolákba járt 2001-től 2004-ig Isztambulban, 2004 és 2007 között Barcelonában, 2007-től 2009-ig pedig ismét Isztambulban. 2009 júniusában érettségit („Abitur”) szerzett. Az alapügy felperese 2009 júniusától 2010 áprilisáig Dél-Amerikában tartózkodott, ahol többek között egy három hónapos szakmai gyakorlatot végzett Santiagóban (Chile). A 2010-es nyári szemeszter alatt a Würzburgi Egyetemen (Németország) jogi tanulmányokba kezdett.

10 A 2010/2011-es tanév téli szemeszterében A. I. Thiele Meneses egyetemet váltott, és a Maastrichti Egyetemen (Hollandia) kezdett jogi tanulmányokba, ahol további lakóhelyet létesített.

11 Az alapügy felperese 2010. augusztus 11-én a maastrichti egyetemi tanulmányaihoz képzési támogatást kért a Region Hannovertől.

12 A Region Hannover 2010. október 12-i határozatával elutasította e kérelmet azzal az indokkal, hogy képzési támogatás a külföldön lakóhellyel rendelkező német állampolgárok részére a BAföG 6. §-ának megfelelően csak különleges körülmények esetén adható. A Region Hannover szerint ilyen körülmények az alapügy felperese esetében nem álltak fenn.

13 A. I. Thiele Meneses 2010. november 15-én keresetet terjesztett elő e határozattal szemben a Verwaltungsgericht Hannover előtt, és arra hivatkozott, hogy a képzési támogatás számára történő nyújtásának megtagadása sérti az EUMSZ 20. cikkben és az EUMSZ 21. cikkben biztosított szabad mozgáshoz való jogot, amennyiben – mivel állandó lakóhelye Törökországban található, és a BAföG rendelkezései csak akkor biztosítanak részére képzési támogatást, ha tanulmányait Németországban folytatja – az említett rendelkezések akadályozzák az EUM-Szerződésben előírt alapvető szabadságok gyakorlásában.

14 A kérdést előterjesztő bíróság a nemzeti rendelkezéseknek – mint a BAföG 5. és 6. §-a – az EUMSZ 20. cikkel és az EUMSZ 21. cikkel való összeegyeztethetőségét kérdezi. Véleménye szerint e rendelkezések – a külföldi képzés támogatásához való jognak kizárólag a Németországban lakóhellyel rendelkező német állampolgárokra történő korlátozásával – hátrányosan érintik az uniós polgárok meghatározott csoportját, akik a tanulmányaik megkezdését megelőzően egy, a Németországi Szövetségi Köztársaságon kívüli másik uniós tagállamban rendelkeztek állandó lakóhellyel. A BAföG 5. §-a (2) bekezdése első mondatának 3. pontja eltántoríthatná a Németországon kívül – de nem szükségszerűen az Európai Unióban – állandó lakóhellyel rendelkező német állampolgárt attól, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaságon kívüli másik tagállamba menjen tanulmányai megkezdésének vagy folytatásának érdekében.

15 A kérdést előterjesztő bíróság szerint e hátrányt csak részben kompenzálja a BAföG 6. §-ában szereplő kiegészítő rendelkezés, ugyanis az nem alkalmazandó valamennyi tagállam valamennyi képzésére, hanem éppen ellenkezőleg, a támogatás kérelmezője lakóhelye szerinti államra és annak szomszédos államaira korlátozódik. Továbbá a BAföG 6. §-a nem keletkeztet jogot a támogatásra, mivel azt csak különleges körülmények esetén, és a Region Hannover értékelése alapján nyújtják. A BAföG 6. §-a tehát szintén eltántorítja a külföldön állandó lakóhellyel rendelkező uniós állampolgárt attól, hogy a választása szerinti tagállamba menjen tanulmányai megkezdésének vagy folytatásának érdekében.

16 Ilyen körülmények között a Verwaltungsgericht Hannover felfüggesztette az eljárását, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Ellentétes-e az EUMSZ 20. cikk és az EUMSZ 21. cikk által az uniós polgároknak biztosított szabad mozgás és szabad tartózkodás jogával az a nemzeti jogi szabályozás, amelynek értelmében a [Németországon] kívül állandó lakóhellyel rendelkező német állampolgár számára csak abban az esetben nyújtható képzési támogatás valamely oktatási intézmény látogatása címén, ha az oktatási intézmény vagy az állandó lakóhely szerinti államban, vagy az ezen állammal szomszédos államban található, és ezen túlmenően az adott eset különleges körülményei igazolják e támogatást?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

17 Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy az EUMSZ 20. cikket és az EUMSZ 21. cikket akként kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az alapügyben szóban forgóhoz hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely a valamely más tagállamban folytatott tanulmányok címén a képzési támogatás nyújtását főszabály szerint az e szabályozás értelmében vett – belföldön történő – állandó lakóhely létesítése egyetlen feltételének rendeli alá, és amely, amennyiben a kérelmező olyan állampolgár, aki e területen nem rendelkezik állandó lakóhellyel, a külföldi képzés támogatását csak a kérelmező lakóhelye szerinti államban vagy az ezen állammal szomszédos államban teszi lehetővé, és csak akkor, ha azt különleges körülmények igazolják.

18 Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy A. I. Thiele Meneses mint német állampolgár az EUMSZ 20. cikk (1) bekezdése értelmében uniós polgár jogállással rendelkezik, tehát esetlegesen, még származási tagállamával szemben is, hivatkozhat az e jogálláshoz kapcsolódó jogokra (lásd a C-192/05. sz., Tas-Hagen és Tas ügyben 2006. október 26-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-10451. o.] 19. pontját, a C-11/06. és C-12/06. sz., Morgan és Bucher egyesített ügyekben 2007. október 23-án hozott ítélet [EBHT 2007., I-9161. o.] 22. pontját, valamint a C-523/11. és C-585/11. sz., Prinz és Seeberger egyesített ügyekben 2013. július 18-án hozott ítélet 23. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

19 Ahogyan azt a Bíróság már több alkalommal kimondta, az uniós polgárság intézményének célja, hogy biztosítsa a tagállamok állampolgárainak alapvető jogállását, lehetővé téve az azonos helyzetben lévő tagállami állampolgárok számára, hogy állampolgárságuktól függetlenül és az e tekintetben kifejezetten előírt kivételek sérelme nélkül ugyanolyan jogi bánásmódban részesüljenek azokon a területeken, amelyekre a Szerződés tárgyi hatálya kiterjed (a C-224/98. sz. D’Hoop-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-6191. o.] 28. pontja és a C-46/12. sz. N-ügyben 2013. február 21-én hozott ítélet 27. pontja, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 24. pontja, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

20 Az uniós jog tárgyi hatálya alá tartoznak többek között a Szerződés által biztosított alapvető szabadságok gyakorlásának, különösen az EUMSZ 21. cikkben rögzített, a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jog gyakorlásának esetei (a fent hivatkozott Morgan és Bucher egyesített ügyekben hozott ítélet 23. pontja, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 25. pontja, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

21 E tekintetben pontosítani kell, hogy noha az EUMSZ 165. cikk (1) bekezdése értelmében a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel az oktatás tartalmára és oktatási rendszerük szervezeti felépítésére vonatkozóan, e hatáskör gyakorlása során kötelesek tiszteletben tartani az uniós jogot, különösen a Szerződésnek az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdésében valamennyi uniós polgárra vonatkozóan rögzített, a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogra vonatkozó rendelkezéseit (a fent hivatkozott Morgan és Bucher egyesített ügyekben hozott ítélet 24. pontja, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 26. pontja, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

22 Meg kell állapítani továbbá, hogy az olyan nemzeti szabályozás, amely egyes állampolgárait pusztán azért hozza hátrányos helyzetbe, mert éltek a más tagállamban való szabad mozgás és tartózkodás jogával, az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdésében valamennyi uniós polgárnak biztosított szabadságok korlátozását jelenti (a C-406/04. sz. De Cuyper-ügyben 2006. július 18-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-6947. o.] 39. pontja, a fent hivatkozott Morgan és Bucher egyesített ügyekben hozott ítélet 25. pontja, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 27. pontja).

23 Ugyanis a Szerződés által az uniós polgárok számára a szabad mozgás terén nyújtott lehetőségek nem fejthetik ki teljes hatásukat, ha valamely tagállam állampolgárát eltántoríthatják e jog gyakorlásától egy másik tagállamban való tartózkodása elé a származási állam e lehetőségek gyakorlását büntető szabályozása miatt állított akadályok (a fent hivatkozott D'Hoop-ügyben hozott ítélet 31. pontja, a C-224/02. sz. Pusa-ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-5763. o.] 19. pontja, a fent hivatkozott Morgan és Bucher egyesített ügyekben hozott ítélet 26. pontja, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 28. pontja).

24 Ez a megállapítás különös jelentőséggel bír az oktatás területén, az EUMSZ 6. cikk e) pontjában és az EUMSZ 165. cikk (2) bekezdésének második francia bekezdésében foglalt célok, nevezetesen a diákok és a tanárok mobilitásának ösztönzése tekintetében (lásd a fent hivatkozott D'Hoop-ügyben hozott ítélet 32. pontját, a C-147/03. sz., Bizottság kontra Ausztria ügyben 2005. július 7-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-5969. o.] 44. pontját, a fent hivatkozott Morgan és Bucher egyesített ügyekben hozott ítélet 27. pontját, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 29. pontját).

25 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az uniós jog nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy a más tagállamban történő tanulmányok folytatásához képzési támogatási rendszert írjanak elő. Mindazonáltal ha valamely tagállam olyan képzési támogatási rendszert biztosít, amely lehetővé teszi a diákok számára, hogy ilyen támogatásban részesüljenek, az előbbi tagállamnak gondoskodnia kell arról, hogy e támogatás nyújtásának módja ne képezze a tagállamok területén a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való említett jog indokolatlan korlátozását (a fent hivatkozott Morgan és Bucher egyesített ügyekben hozott ítélet 28. pontja, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 30. pontja).

26 A jelen ügyben nyilvánvaló, hogy az alapügy felperese – akinek a BAföG értelmében vett állandó lakóhelye még mindig Törökországban van – Németországban kezdte meg jogi tanulmányait, majd egy szemesztert követően egyetemet váltott, és Hollandiában folytatta tanulmányait. Az ügy irataiból az is kitűnik, hogy az említett felperes nem kívánt sem Törökországban, sem annak valamely szomszédos államában tanulni, valamint hogy a Region Hannover értékelése szerint semmilyen személyes körülmény nem igazolta a külföldi képzéshez történő támogatás nyújtását.

27 Márpedig meg kell állapítani, hogy az állandó lakóhelyre vonatkozó olyan feltétel, mint amely a BAföG 5. §-ának (2) bekezdésében szerepel, noha különbségtétel nélkül alkalmazandó a német állampolgárokra és a többi uniós polgárra, az EUMSZ 21. cikk értelmében valamennyi uniós polgárt megillető szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jog korlátozását valósítja meg (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 31. pontját). Az ilyen korlátozás fennállását nem érinti az a tény, hogy az alapügyben szóban forgó szabályozás – a BAföG 6. §-ában – a tagállam saját állampolgárainak biztosítja azt a lehetőséget, hogy tisztán behatárolt különleges körülmények fennállása esetében eltérjenek e feltételtől, mivel nem biztosítja ezen állampolgároknak a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való joguk teljes mértékű élvezetét.

28 Egy ilyen szabályozás így eltántoríthatja az uniós állampolgárokat a más tagállamban való szabad mozgásra és tartózkodásra vonatkozó joguk gyakorlásától, tekintettel arra, hogy e szabadság gyakorlása befolyásolhatja a képzési támogatáshoz való jogukat (a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 32. pontja).

29 Az alapügyben szóban forgó szabályozásból eredő korlátozás az uniós jog tekintetében csak akkor igazolható, ha az érintett személyek állampolgárságától független, közérdekű objektív megfontolásokon alapul, és a nemzeti jog által jogszerűen megállapított célkitűzéssel arányos (lásd a fent hivatkozott De Cuyper-ügyben hozott ítélet 40. pontját, a fent hivatkozott Morgan és Bucher egyesített ügyekben hozott ítélet 33. pontját, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 33. pontját). A Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy valamely intézkedés akkor arányos, ha – amellett, hogy alkalmas az elérni kívánt cél megvalósítására – nem lépi túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket (a fent hivatkozott De Cuyper-ügyben hozott ítélet 42. pontja, a fent hivatkozott Morgan és Bucher egyesített ügyekben hozott ítélet 33. pontja, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 33. pontja).

30 Az előző pontban felidézett ítélkezési gyakorlat által meghatározott követelmények fényében kell megvizsgálni a Bíróság elé terjesztett, a jelen ítélet 27. pontjában említett korlátozás igazolására irányuló érveket.

31 A német kormány szerint – amennyiben fennáll a szabad mozgás és tartózkodás jogának a korlátozása – közérdekű objektív megfontolások igazolják a BAföG rendelkezéseit. E tekintetben egy német állampolgárt – függetlenül attól, hogy Németországban vagy külföldön lakik-e – a BAföG címén járó képzési támogatásokat tekintve először a belföldön folytatandó tanulmányok felé irányítják. Ekképpen e kormány szerint a nemzeti szabályozás a Németországi Szövetségi Köztársaságon kívüli tanulmányok finanszírozását csak kivételesen, abban az esetben teszi lehetővé, ha a tanulmányoknak az ebben a tagállamban történő folytatása ésszerűen nem képzelhető el, és az kizárólag csak a kérelmező lakóhelye szerinti államban vagy annak szomszédos államában történhet. A BAföG 6. §-ában előírt kivételnek tehát korlátozott a hatálya, és nem célja az állandó lakóhellyel külföldön rendelkező német állampolgárok tanulmányai finanszírozása általános rendszerének kialakítása. Másfelől a német kormány emlékeztet arra, hogy a saját állam területéhez való kapcsolódás kritériuma továbbra is a BAföG címén történő támogatás nyújtásának előzetes feltétele marad.

32 Ekképpen a német kormány arra hivatkozik, hogy a nemzeti szabályozás három célkitűzés tekintetében igazolható: a támogatás kérelmezője és a támogatást nyújtó állam közötti minimális szintű kapcsolódást biztosító cél, a túlzott mértékű terhek elkerülésére és az exportálható képzési támogatások nemzeti kereteinek fenntartására irányuló gazdasági cél, valamint a diákok határokon átnyúló mobilitásának ösztönzésére irányuló cél.

33 Először e kormány azt állítja, hogy a BAföG szabályozási keretének célja a támogatás kérelmezője és a támogatást nyújtó állam közötti minimális szintű kapcsolódás biztosítása.

34 Ezzel kapcsolatosan megállapítandó, hogy mind a diákok beilleszkedése, mind az a szándék, hogy az érintett tagállam társadalma és az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló ellátás kedvezményezettje között bizonyos fokú kapcsolódás álljon fenn, olyan közérdeken alapuló objektív megfontolásnak tekinthető, amely igazolhatja azt, hogy az ilyen ellátás nyújtásának feltételei befolyásolják az uniós polgárok szabad mozgását (lásd analógia útján a fent hivatkozott D'Hoop-ügyben hozott ítélet 38. pontját; a fent hivatkozott Tas-Hagen és Tas ügyben hozott ítélet 35. pontját, a C-499/06. sz. Nerkowska-ügyben 2008. május 22-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-3993. o.] 37. pontját, valamint a C-103/08. sz. Gottwald-ügyben 2009. október 1-jén hozott ítélet [EBHT 2009., I-9117. o.] 32. pontját).

35 A Bíróság elismerte, hogy valamely tagállam számára jogszerű lehet, hogy annak érdekében, hogy a másik tagállamból származó diákok megélhetési költségeinek fedezésére szolgáló támogatások nyújtása ne váljék olyan indokolatlan teherré, amely az általa nyújtható támogatások általános szintjére is hatással lehet, csak azoknak a diákoknak nyújtson ilyen támogatást, akik igazolták, hogy bizonyos fokig beilleszkedtek ezen állam társadalmába, és ha fennáll az ilyen indokolatlan teher kockázata, főszabályként a fentiekhez hasonló megfontolások alkalmazhatók a más tagállamban tanulmányokat folytatni kívánó diákoknak a képzési támogatás valamely tagállam általi nyújtását illetően (a

C-209/03. sz. Bidar-ügyben 2005. március 15-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-2119. o.], 56. és 57. pontja, a fent hivatkozott Morgan és Bucher egyesített ügyekben hozott ítélet 43. és 44. pontja, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 36. pontja).

36 Mindazonáltal az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a valós beilleszkedési kapcsolat fennállásának igazolásához a tagállam által megkövetelt bizonyíték nem lehet túlzottan kizárólagos jellegű, amely indokolatlanul olyan tényezőt részesít előnyben – kizárva minden más jellemző tényezőt –, amely nem szükségszerűen tükrözi a kérelmező és a tagállam közötti kapcsolat valós és tényleges mértékét (lásd a fent hivatkozott D'Hoop-ügyben hozott ítélet 39. pontját; a C-503/09. sz. Stewart-ügyben 2011. július 21-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-6497. o.] 95. pontját; a C-75/11. sz., Bizottság kontra Ausztria ügyben 2012. október 4-én hozott ítélet 62. pontját; a C-20/12. sz., Giersch és társai ügyben 2013. június 20-án hozott ítélet 76. pontját, valamint a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 37. pontját).

37 Az ellátás kedvezményezettjének az érintett tagállam társadalmához való kapcsolódása mértékét illetően az alapeljárásban szereplőhöz hasonló, az uniós jog által nem szabályozott ellátások tekintetében a Bíróság kimondta, hogy a tagállamoknak széles mérlegelési mozgásterük van az ilyen kötődés értékelési szempontjainak meghatározására vonatkozóan (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Tas-Hagen és Tas ügyben hozott ítélet 36. pontját, valamint a fent hivatkozott Gottwald-ügyben hozott ítélet 34. pontját).

38 E tekintetben a Bíróság azonban már megállapította, hogy az állandó lakóhelyre vonatkozó olyan kizárólagos feltétel, mint amelyről az alapügyben szó van, azzal a kockázattal jár, hogy kizárhat a kérdéses támogatásból olyan diákokat, akiknek, annak ellenére, hogy közvetlenül a külföldi tanulmányok kezdetét megelőzően nem rendelkeztek három évig folyamatosan németországi lakóhellyel, kellő mértékű kapcsolatuk áll fenn a német társadalommal. A kapcsolat fennállhat például akkor, ha a diák a szóban forgó tagállam állampolgára, és ott hosszabb ideig iskolai tanulmányokat folytatott, vagy más olyan tényezők alapján, mint különösen a családja, munkahelye, nyelvtudása, vagy más szociális vagy gazdasági kötelék fennállása (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Prinz és Seeberger egyesített ügyekben hozott ítélet 38. pontját).

39 A jelen ügyben a BAföG 6. §-a eltérést enged a külföldön állandó lakóhellyel rendelkező német állampolgárok tekintetében a németországi három évig tartó megszakítás nélküli tartózkodás feltételétől. Mindazonáltal a német kormány a Bírósághoz benyújtott és a tárgyaláson tett észrevételeiben utalt arra, hogy a BAföG fent említett 6. §-ában előírt eltérést megszorítóan kell értelmezni, és annak kivételes jellege van. E tekintetben arra hivatkozik, hogy a BAföGVwV által kiegészített ezen 6. § kizárólag olyan helyzetekben alkalmazandó, amikor a képzési támogatás kérelmezői számára lehetetlen tanulmányaik Németországban történő folytatása. A BAföGVwV többek között a kérelmező betegségét vagy fogyatékosságát, a kérelmező ápolást igénylő szülei betegségét vagy fogyatékosságát, valamint a tanulmányokhoz vagy a kérelmező szülei gazdasági helyzetéhez kötődő egyéb indokokat érinti.

40 Úgy tűnik tehát, hogy ezen eltérések alkalmazása egyáltalán nem függ a támogatás kérelmezője és a német társadalom közötti kapcsolódás fennállásától. Következésképpen nem alkalmas a német kormány által támogatott beilleszkedési cél megvalósítására. E körülmények között az alapügyben szóban forgó állandó lakóhelyre vonatkozó feltétel egyszerre túlságosan kizárólagos jellegű, valamint túlságosan eshetőleges, mivel indokolatlanul olyan tényezőt részesít előnyben, amely nem szükségszerűen tükrözi a tagállam társadalmába való beilleszkedés mértékét a támogatás iránti kérelem benyújtásának időpontjában. Következésképpen az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás nem tekinthető arányosnak az említett beilleszkedési célkitűzéssel.

41 Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság feladata – amely a tények értékelésére kizárólagos hatáskörrel rendelkezik – az alapügy felperese és a Németországi Szövetségi Köztársaság közötti esetleges kapcsolódás vizsgálata, mivel I. A. Thiele Menesesnek – Brazíliában született német állampolgár – soha nem volt Németországban állandó lakóhelye, viszont Spanyolországban és Törökországban német iskolákba járt.

42 Másodszor a német kormány arra hivatkozik, hogy a BAföG szóban forgó rendelkezéseinek célja annak elkerülése, hogy a támogatást nyújtó állam indokolatlan tehertől szenvedjen, ami biztosítja az exportálható képzési támogatások nemzeti rendszerének fenntartását. Véleménye szerint az indokolatlan teher megelőzése, valamint az exportálható képzési támogatások nemzeti rendszerének fenntartása közérdekű célkitűzések, amelyek igazolhatják az EUMSZ 20. cikkben és az EUMSZ 21. cikkben biztosított alapvető szabadságok korlátozását.

43 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy bár a költségvetési megfontolások szolgálhatnak valamely tagállam szociális politikájának alapjául, és befolyásolhatják az általa elfogadni kívánt szociális védelmi intézkedések jellegét és terjedelmét, önmagukban nem minősülnek e politika céljának (lásd ebben az értelemben a C-187/00. sz. Kutz-Bauer-ügyben 2003. március 20-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-2741. o.] 59. pontját és a C-196/02. sz. Nikoloudi-ügyben 2005. március 10-én hozott ítélet [EBHT 2005, I-1789. o.] 53. pontját). Pusztán gazdasági természetű indokok nem képezhetnek olyan közérdeken alapuló kényszerítő indokokat, amelyek igazolhatnák a Szerződés által biztosított alapszabadság korlátozását (lásd analógia útján a C-109/04. sz. Kraneman-ügyben 2005. március 17-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-2421. o.] 34. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint a C-384/08. sz., Attanasio Group ügyben 2010. március 11-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-2055. o.] 55. pontját).

44 Ebből következik, hogy a német kormány által hivatkozott tisztán gazdasági célkitűzés nem tekinthető olyan közérdeken alapuló kényszerítő indoknak, amely objektíven igazolhatja a szóban forgó szabályozást.

45 Ezen túlmenően a német kormány azt is állította a tárgyaláson, hogy e gazdasági célkitűzés egy másik beilleszkedési célt támogat, és célja ekképpen annak biztosítása, hogy kizárólag azon támogatáskérelmezők kapjanak képzési támogatást, akik bizonyítják, hogy elegendő kapcsolat köti őket a támogatást nyújtó államhoz. E célkitűzés tehát olyan, nem gazdasági jellegű más célt követ, amely igazolhatja az alapvető szabadságok korlátozását.

46 A Bíróság a jelen ítélet 40. pontjában már megállapította, hogy az állandó lakóhely feltétele – az ehhez kapcsolódó korlátozott eltérések ellenére – mindazonáltal egyszerre túl általános és túl kizárólagos jelleget mutat. A szabad mozgás és tartózkodás jogának e korlátozása ekképpen nem tekinthető arányosnak a kitűzött gazdasági célkitűzéssel, ahogy azt a német kormány állítja.

47 Harmadszor a német kormány szerint a nemzeti szabályozás tárgya a képzés területén a mobilitás ösztönzése. Ekképpen az alapügyben szóban forgó szabályozás arra ösztönzi a kizárólag Németországban tanulni kívánó diákokat, hogy menjenek külföldre tanulni, a nemzeti munkaerőpiac számára pedig kedvező lenne e mobilitás, ugyanis a németországi állandó lakóhelyre tekintettel a támogatást nyújtó államba történő visszatérés lenne az általános. Ezzel ellentétben a külföldön állandó lakóhellyel rendelkező és más tagállamban más nyelven tanulni kívánó támogatáskérelmező nincs ösztönözve arra, hogy a német munkaerőpiachoz csatlakozzon. A BAföG által előírt intézkedések tehát lehetővé teszik e célkitűzés megvalósítását, és nem lépik túl az annak eléréséhez szükséges mértéket.

48 E tekintetben a Bíróság már kimondta, hogy a hallgatói mobilitás elősegítése közérdekű célkitűzés, és részét képezi az EUMSZ 165. cikk által az oktatás, szakképzés, ifjúság és sport terén az Unió számára kijelölt tevékenységeknek, és hogy az oktatás és képzés terén megvalósuló mobilitás szerves részét képezi a személyek szabad mozgásának, és az Unió tevékenységének egyik fő célkitűzése (lásd a C-542/09. sz., Bizottság kontra Hollandia ügyben 2012. június 14-én hozott ítélet 71. pontját).

49 Ezzel összefüggésben a hallgatói mobilitás előmozdítására vonatkozóan felhozott igazolás közérdeken alapuló kényszerítő indoknak minősülhet, amely alkalmas arra, hogy igazolja az olyan korlátozást, mint amelyről a jelen ügyben szó van. Mindazonáltal, ahogyan az a jelen ítélet 29. pontjában szerepel, a Szerződésben biztosított olyan alapvető szabadságot korlátozó szabályozás, mint amilyen az uniós polgárok szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való joga, csak akkor igazolható érvényesen, ha alkalmas a kitűzött jogszerű cél megvalósítására, és nem haladja meg az e cél eléréséhez szükséges mértéket (lásd a fent hivatkozott Bizottság kontra Hollandia ügyben hozott ítélet 73. pontját).

50 Márpedig a Bíróság a jelen ítélet 41. pontjában már megállapította, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló szabályozás egyszerre túl általános és túl kizáró jelleget mutat, valamint nem tekinthető arányosnak, mivel olyan tényezőt részesít előnyben, amely nem feltétlenül az egyetlen jellemzője a támogatás kérelmezője és a német társadalom közötti kapcsolat valós szintjének (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Bizottság kontra Hollandia ügyben hozott ítélet 86. pontját).

51 A fentiek összességére tekintettel a feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 20. cikket és az EUMSZ 21. cikket akként kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az alapügyben szóban forgóhoz hasonló olyan tagállami szabályozás, amely a valamely más tagállamban folytatott tanulmányok címén történő képzési támogatás nyújtását főszabály szerint az e szabályozás értelmében vett – belföldön történő – állandó lakóhely létesítése egyetlen feltételének rendeli alá, és amely, amennyiben a kérelmező a tagállam olyan állampolgára, aki belföldön nem rendelkezik állandó lakóhellyel, a külföldi képzés támogatását csak a kérelmező lakóhelye szerinti államban vagy az ezen állammal szomszédos államban, és csak akkor teszi lehetővé, ha azt különleges körülmények igazolják.

A költségekről

52 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

Az EUMSZ 20. cikket és az EUMSZ 21. cikket akként kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az alapügyben szóban forgóhoz hasonló olyan tagállami szabályozás, amely a valamely más tagállamban folytatott tanulmányok címén történő képzési támogatás nyújtását főszabály szerint az e szabályozás értelmében vett – belföldön történő – állandó lakóhely létesítése egyetlen feltételének rendeli alá, és amely, amennyiben a kérelmező a tagállam olyan állampolgára, aki e területen nem rendelkezik állandó lakóhellyel, a külföldi képzés támogatását csak a kérelmező lakóhelye szerinti államban vagy az ezen állammal szomszédos államban, és csak akkor teszi lehetővé, ha azt különleges körülmények igazolják.

Aláírások